

CHALLENGES OF INTERNAL AUDIT IN THE FINANCIAL CONTROL SYSTEM OF BANKS

PROVOCĂRILE AUDITULUI INTERN ÎN CADRUL SISTEMULUI DE CONTROL FINANCIAR AL BĂNCILOR

Stela CIOBU,¹⁰¹, dr., conf. univ.
Ion CARA,¹⁰², drd.

Abstract: *The issue of determining the quality of internal audit in the financial control system of banks is extremely important in order to maintain financial stability. Internal audit was not effective in many cases, mainly because of the combination of three factors: gradual audits, lack of understanding of the bank's activity and inadequate follow-up of problems. The fragmented audit resulted from the structuring of the internal audit programs as a series of separate commitments on some activities within the same department or within the bank. Therefore, the introduction of information technology systems and technologies is important for improving the organizational methodology and audit at the current stage of its development. It is also noted that the quality of audit controls depends directly on the training of staff and the improvement of their skills. The research methodology is based on secondary data, including the observation method, the synthetic method, the comparative analysis, the induction and the deduction. The purpose of this article is to explore the quality and independence of internal control and audit in times of crisis and its resolution by improving the financial control system of banks.*

Following the study, the challenges of internal audit within the banks' financial control system were identified, and solutions were proposed. At the same time, it was concluded that increasing the importance of financial control and audit have a major impact on the stability of banks.

Keywords: *internal audit, financial control system, financial stability, banking system.*

JEL CLASSIFICATION: M40, G01, G21, G32

1. Introducere

Una dintre cele mai importante pârgii al gestionării sistemului bancar îl reprezintă controlul financiar, care acoperă toate activitățile băncii ale căror fluxuri de date au un impact important asupra poziției sale financiare [7]. Totodată, urmare a crizelor financiare și de sănătate care au avut impact asupra sectorului bancar din Republica Moldova, activitățile bancare necesită o modernizare constantă, ceea ce este practic imposibil fără controlul financiar și introducerea unor metode științifice solide pentru a îmbunătăți gestionarea activității bancare. Prin urmare, eficacitatea implementării controlului financiar depinde de rentabilitatea activităților financiare și economice ale băncii. Problema determinării calității auditului intern în cadrul sistemului de control financiar al băncilor este extrem de importantă în vederea menținerii stabilității financiare. Auditul intern nu a fost eficient în multe cazuri, fiind condiționat, în special prin combinarea a trei factori: realizarea unor auditări treptate, lipsa înțelegerii activității băncii și urmărirea neadecvată a unor probleme. Auditul fragmentat a rezultat din structurarea programelor de audit intern ca serii de angajamente separate pe unele activități din cadrul aceleiași departament sau din cadrul băncii [13].

Contribuția științifică a oamenilor de știință la dezvoltarea metodologiei de audit este extrem de importantă, dovadă fiind diferite studii și propuneri raționale ale cercetătorilor precum: Bostan I., Mihăiescu S., Boulescu I., I. Florea I., Zmuncilă D., Bazerbashi M., Kievich A., Gudovskaya L. Malihin D., Tihomirov A., ș.a. Totuși, este necesară o fundamentare teoretică suplimentară a problemei auditului intern în bănci pentru a-i determina independența și a oferi recomandări

¹⁰¹ stela.ciobu@gmail.com, Academia de Studii Economice din Moldova

¹⁰² ion.cara3@gmail.com, Academia de Studii Economice din Moldova

practice pentru îmbunătățirea acesteia. Baza teoretică și metodologică a studiului sunt cercetările științifice ale specialiștilor în domeniu, analiza legilor și reglementărilor Băncii Naționale a Moldovei, rapoartele și situațiile financiare ale băncilor. Scopul acestui articol este de a explora calitatea și independența controlului și auditului intern în condițiile de criză și soluționarea acesteia prin îmbunătățirea sistemului de control financiar al băncilor.

2. Auditul intern în cadrul sistemului de control financiar bancar

Auditul intern face parte din monitorizarea sistemului de control intern al băncii și a procedurii sale interne de evaluare a capitalului, întrucât acesta oferă o evaluare independentă a adecvării și conformității cu metodele și procedurile stabilite ale băncii [13]. Astfel, un rol critic îi revine funcției de audit intern în întreținerea și evaluarea continuă a sistemului de control intern și gestionare a riscurilor în bancă, asistând organele de conducere ale băncilor în îndeplinirea eficientă a responsabilităților acestora. Pe plan internațional, autoritățile de reglementare a serviciilor financiare au emis o serie de standarde care au crescut rolul auditului intern în bănci și au stabilit standarde sporite de performanță pe care trebuie să le îndeplinească auditul intern. În timp ce noile standarde variază în ceea ce privește aplicarea, acestea reflectă un obiectiv comun: creșterea relevanței, capacității și impactului auditului intern, reflectând contribuțiile semnificative pe care auditul intern le poate și ar trebui să le aducă la funcționarea sigură și sănătoasă a sistemului financiar [4]. În Republica Moldova, băncile dispun de un sistem de control intern, însă, acesta este în mare parte fragmentat și nu este identificată o abordare independentă și cuprinzătoare: auditul intern poate să nu dețină un canal de raportare clar definit atunci când funcțiile sale sunt limitate (verificarea completă și exactitatea informațiilor financiare, respectarea cerințelor legale, verificarea documentației interne și proceduri de gestionare a riscurilor). Determinarea practică a statutului independenței auditului intern în sistemul de control financiar al băncilor este extrem de importantă pentru ca acestea să-și mențină stabilitatea financiară și lichiditatea. În consecință, sarcina controlului financiar și a auditului în bănci este de a contribui la asigurarea respectării reglementărilor legale în activitățile băncii, stabilitatea economică efectivă a acesteia, prevenirea riscurilor și a falimentului.

2.1 Rolul sistemului de control financiar bancar

Studiile importante aferente activității de control financiar au fost elaborate de cercetătorul Mihăiescu (2015), potrivit căruia, la nivel conceptual, controlul financiar constituie verificarea prevederilor normative cu legalitatea și eficiența operațiilor, fiind identificate abaterile, erorile, lipsurile, precum și deficiențele din activitatea economico-financiară [14, p.18]. Boulescu (2007), menționează în cercetările sale că sistemul de control financiar reprezintă un instrument esențial al conducerii entității în scopul supravegherii regulate a acesteia. [5, p.15] Totodată, potrivit opiniei cercetătorilor Mihăiescu (2015) și Boulescu (2007), rolul controlului financiar poate fi determinat abordând funcțiile de bază ale acestuia: funcția de evaluare, preventivă, de documentare, recuperatorie, pedagogică; dar și funcții specifice: de măsurare a ecarturilor, de diagnosticare a erorilor, de revizuire a obiectivelor sau previziunilor, de a interveni în cadrul competențelor, de reglementare a activității, de pregătire pentru adoptarea deciziilor, de învățare și auto-învățare a realităților [14, p. 13-17], [5, p.17-20]. În acest context, cercetătorul Bostan (2010) care a elaborat numeroase studii aferente activității de control financiar în bănci, opinează că „Astăzi se apreciază că în măsura în care se va pune accentul pe prevenirea abaterilor, pe recomandarea prevederilor ce reglementează domeniul controlat, eficiența controlului va fi (în consecință) mai mare. Eficiența controlului financiar este determinată de legătura permanentă între cele două direcții de acțiune, și anume: între cea preventiv-operativă și cea de valorificare imediată a constatărilor făcute.” [6] Controlul financiar poate servi drept o măsură preventivă împotriva activităților frauduloase și permite prevenirea unor activități nedorite (frauda, furtul) precum și identificarea unor posibile deficiențe sau abateri de la politicile băncii, constituind un semnal al intervenției către factorii de decizie [14]. Aceste proceduri de control intern reduc

variația procesului, generând rezultate mai previzibile. Existența unui mecanism de control eficient joacă un rol important în asigurarea acurateții raportării, monitorizarea și planificarea intrărilor și ieșirilor totale de numerar. Eficiența sistemului de control financiar este crucială pentru asigurarea gestionării resurselor, lichidității și eficienței operaționale generală în bănci, care, la rândul acestora, influențează creșterea performanțelor bancare. Prin urmare, controlul financiar permite auditului intern să înțeleagă procesul și să evalueze riscurile, oferind o imagine exhaustivă asupra politicilor, procedurilor și operațiunilor băncii. Auditorul intern poate apoi valida procesul și asigura reducerea riscurilor prin oferirea soluțiilor la gestionarea riscurilor identificate [7].

2.2 Rolul auditului intern

În sistemul de control financiar al băncilor, principalul garant de confirmare a fiabilității situațiilor financiare și exprimarea opiniei experților cu privire la calitatea pregătirii și transmiterii acesteia este auditul (intern și extern). Conform opiniei (Florea et al., 2007) dar și a definiției Asociației Auditorilor Interni, auditul intern reprezintă o asigurare independentă, obiectivă și activitate de consultanță menită să adauge valoare și să îmbunătățească operațiunile unei entități. Totodată, acesta ajută o la îndeplinirea obiectivelor prin aducerea unei abordări sistematice și disciplinate pentru a evalua și îmbunătăți eficacitatea gestiunii riscurilor, controlului și a proceselor de guvernare [11], [10, p. 259]. Prin urmare, poate fi concluzionat că principalele funcții ale auditului reprezintă controlul, informarea și consilierea.

Conform Comitetului de la Basel pentru supravegherea bancară, activitatea de audit intern se bazează pe următoarele principii: (1) independență; (2) integritate; (3) obiectivitate; (4) competență profesională; (5) confidențialitate; (6) respectarea standardelor profesionale. Principiile fundamentale ale activității de audit intern se aplică în conformitate cu Codul etic al auditorului intern și cu Standardele naționale de audit intern.

Totodată, independența controlului auditului intern ar trebui să fie realizată prin funcțiile sale, care sunt o premisă pentru:

- organizarea eficientă a activității departamentului de audit intern;
- utilizarea resurselor disponibile în executarea misiunilor și consultărilor de audit;
- determinarea rolului auditului intern în cadrul sistemului de control financiar [9].

Pe parcursul secolului 20, au fost aplicate diferite abordări pentru a studia controlul financiar, iar dezvoltarea auditului intern au favorizat și modificarea rolului, funcțiilor și responsabilitățile acestuia în cadrul sistemului de control financiar.

Tabelul 1. Rolul auditului intern în cadrul sistemului de control financiar

Perioada	Abordări de studiu a controlului financiar	Rolul auditului intern	Funcțiile auditului intern
1900 - 1920	Abordare juridică	Confirmarea înregistrărilor raportate și statutul activelor și pasivelor	Control, informare, reglementare
1920 - 1940	Abordarea bazată pe guvernanta	Testarea și evaluarea sistemelor de control.	Informare, control, evaluare, reglementare.
1940 - 1950	Abordare cibernetică	Testarea, evaluarea și analiza informațiilor contabile și a sistemelor informaționale	Informare, control, evaluare, analitice
1990	Abordare orientată spre risc	Identificarea, testarea, evaluarea și consultarea privind riscul financiar	Informare, control, evaluare, analitice, consultative

Sursa: elaborat de autori, în baza [9]

În procesul de dezvoltare a cadrelor de control ale sistemului de control financiar, asociațiile profesionale de audit și contabilitate utilizează abordarea orientată spre risc. Astfel,

abordarea utilizată, permite poziționarea auditului intern ca o activitate independentă de evaluare și consultanță în structura organizațională a entității. În conformitate cu materialele Comitetului de la Basel pentru supravegherea bancară, governanța corporativă de înaltă calitate în bănci este facilitată în special de mecanismele corecte și independente de control intern și audit. Băncile sunt conștiente în mod normativ de principiile guvernantei corporative și sunt conștiente de beneficiile utilizării sale eficiente în atingerea obiectivelor economice. În special, acest lucru se aplică îmbunătățirii sistemului de gestionare a riscurilor, sistemului de control intern și îmbunătățirii eficienței activităților operaționale. [1]

Impactul auditului intern asupra sistemului de control financiar poate fi observat și din aplicarea Modelului celor trei linii de apărare (Figura 1), în scopul gestionării și controlului riscurilor, inclusiv de băncile din Republica Moldova, conform celor mai bune practici din domeniu.

Managementul operațional și personalul care fac parte din prima linie de apărare sunt responsabili de menținerea controalelor interne eficiente și de executarea procedurilor de control al riscului și de zi cu zi. Managementul operațional identifică, evaluează, controlează și diminuează riscurile, ghidând dezvoltarea și implementarea politicilor și procedurilor interne și asigurându-se că activitățile sunt conforme cu obiectivele și obiectivele. A doua linie de apărare care include următorul nivel de conducere și este responsabilă pentru stabilirea unui cadru de gestionare a riscurilor, monitorizarea, identificarea riscurilor emergente, controlul activităților din prima linie de apărare și raportarea periodică către conducerea superioară. Totodată, au atribuții în ceea ce privește ghidarea, monitorizarea și controlul activităților din prima linie de apărare și raportează conducerii superioare. Funcția de audit intern, însă, reprezintă a treia linie de raportare și are ca atribuții verificarea celorlalte două funcții de apărare și furnizează o asigurare independentă consiliului băncii și conducerii superioare cu privire la eficacitatea acestora [1]. Prin urmare, pentru a îndeplini în mod eficient această sarcină, auditul intern trebuie să fie independent și să poată evalua obiectiv riscurile la care este expusă banca.

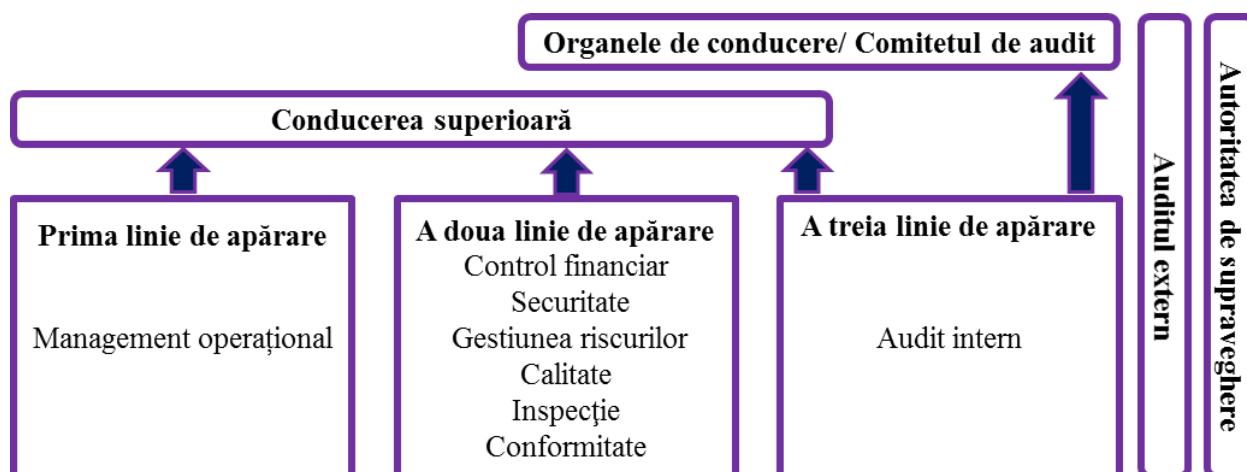

Figura 1. Modelul celor trei linii de apărare în gestionarea riscurilor

Sursa: elaborat de autori, în baza [1]

Totuși, potrivit studiului Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică „Consolidarea liniilor de apărare împotriva corupției: gestionarea riscurilor, control intern și audit”, metoda celor trei linii de raportare are unele deficiențe, printre care:

- Controale insuficiente și sisteme de raportare financiară ineficace;
- Lipsa independenței organizaționale a celei de-a doua linii de apărare, fiind executată raportarea formală;
- Lipsa aptitudinilor și expertizei pentru cea de-a doua linie de apărare;
- Evaluarea riscurilor subiectivă și inadecvată efectuată de auditul intern [15].

Problema independenței auditului intern în cadrul băncilor din Republica Moldova a fost supusă diferitelor cercetări, în special urmare a manifestării liniilor de raportare neclare între conducere, consiliu și comitetul de audit. Astfel, o evaluare a acestui aspect a fost oferită de către Banca Mondială în cadrul „Programului de evaluare a sectorului financiar din Moldova și examinării guvernării corporative a sectorului bancar”. Prin statutul său, subdiviziunea de audit intern fiind direct subordonată consiliului băncii, natura independentă a activităților sale este sub semnul întrebării. În plus, auditorul intern are nevoie de o abordare creativă, cunoștințe aprofundate asupra cadrului legislativ și de reglementare, dar și o suficientă gamă de instrumente din domeniul analizei financiare și din alte domenii conexe. Funcționarea funcției de audit intern în sistemul de control intern, inclusiv în cadrul sistemului de control financiar este o soluție sensibilă. Majoritatea băncilor sunt familiarizate cu situația în care numărul acționarilor este mare, fiecare dintre ei nu are nicio dorință de a-și asuma funcțiile de supraveghere și gestionare, în timp ce beneficiile sunt distribuite uniform între toți. În acest sens, există riscul pierderii controlului asupra activităților băncii. Astfel, cel mai eficient mod de a rezolva această problemă în bancă este auditul intern [17].

3. Provocările auditului intern în cadrul sistemului de control financiar al băncilor

Pe baza standardelor internaționale, Banca Națională a Moldovei a elaborat standarde naționale de audit intern în bănci, pe baza cărora băncile pot elabora standarde de audit intern. Întrucât independența și obiectivitatea auditului intern sunt unele dintre standardele de bază, acestea se realizează prin statutul organizațional al funcției de audit intern și este reprezentată de necondiționarea îndeplinirii responsabilităților acestuia într-un mod imparțial. Pentru a atinge gradul de independență necesar, auditorii interni ar trebui să aibă acces la evidențe și personal, după caz, să li se permită să utilizeze tehnici de sondare adecvate fără obstacole. Auditorii interni ar trebui să fie obiectivi în timpul auditului, să-și apere opinia cu privire la problemele de audit, care ar putea să nu coincidă cu opiniile altor angajați ai băncii, ai auditorilor externi etc. De asemenea, acest standard implică faptul că auditorii interni desfășoară lucrări în conformitate cu standardele profesionale de conduită, evitând conflictele de interese.

Totodată, auditorii ar trebui să aibă acces direct și nelimitat la organele de conducere ale băncii, inclusiv acces nelimitat către sistemele informaționale computerizate ale acesteia [18]. Acest lucru poate fi realizat printr-o relație de raportare duală. În mod specific, auditul intern ar trebui să raporteze conducerii executive pentru asistență în stabilirea direcției, asistenței și interfeței administrative; și de obicei către comitetul de audit pentru direcția strategică, consolidarea și responsabilitatea. Amenințările la adresa independenței trebuie gestionate la nivelul auditorului individual, la nivel de angajament, funcțional și organizațional [11]. Abordând experiența internațională, Comitetul de la Basel pentru supravegherea bancară recomandă băncilor să organizeze controlul intern sub forma unui comitet de audit sub consiliul băncii. Comitetul de audit are rolul său în susținerea funcției de audit intern de a îndeplini sarcini aferente evaluării politicilor și procedurilor băncii și de a sprijini auditorul extern, astfel, acesta contribuie la creșterea eficienței sistemului de control intern, inclusiv a sistemului de control financiar. Totodată, și **Regulamentul BNM privind cadrul de administrare a activității băncilor, nr. 322/2018** care stabilește cadrul de administrare a activității acestora pentru asigurarea unei gestiuni efective și prudente a riscurilor conține prevederi referitoare la **comitetele specializate ale consiliului**. Astfel, în urma studiilor efectuate, s-a identificat faptul că în toate băncile din Republica Moldova există comitete de audit. Întrucât rolul auditorilor este deosebit de important pentru procesul de control al guvernantei corporative, este importantă consolidarea eficacității organelor de conducere a băncilor, fiind propuse următoarele modalități:

- recunoașterea priorității procesului de audit;
- utilizarea la timp și eficientă a opiniilor auditorilor;

- asigurarea independenței auditului intern prin răspunderea față de consiliul băncii sau de comitetul de audit;
- Implicarea auditorilor externi în determinarea eficacității sistemului de control intern.

Din momentul punerii bazei sistemului bancar din Republica Moldova, au ajuns la faliment 17 bănci și filiale ale băncilor străine: „Basarabia”, filiala B.C.A. „Finist Bank” din Rusia, filiala „Dacia-Felix” S.A. din România, BCA „Capital-banc”, B.C.A. „Bancosind”, BCA „Bucuriabank”, B.C.I.A. „Vias”, Băncii „Guinea” S.A., „BIID MB” S.A., B.C.I. „Oguzbank” S.A., B.C. „BTR” Moldova S.A., „Chișinău” S.A., „International Commercial Bank (Moldova)” S.A., B.C. „Bussinesbank” S.A., B.C. „Investprivatbank” S.A., B.C. „Universalbank” S.A., B.C. „Banca de Economii” S.A., B.C. „Unibank” S.A. și B.C. „Banca socială” S.A.. Retragera autorizațiilor de către Banca Națională a Moldovei a fost condiționată de înrăutățirea situației financiare și depistarea unui șir de încălcări ale prevederilor legale în cadrul acestora. Seria de falimente ale băncilor din Republica Moldova a arătat că subdiviziunile acestora de audit intern nu erau excesiv de independente. Este puțin probabil, că auditul intern al acestor bănci a fost atât de neprofesional încât nu a văzut probleme, acesta fiind abuzat de acționari și conducere.

Totodată pe lângă retragerea licenței băncilor în anul 2015, urmare a crizei financiar sistemice în Republica Moldova, BNM a instituit procedura de supraveghere specială asupra (B.C. „Moldova Agroindbank” S.A., B.C. „Victoriabank” S.A. și B.C. „Moldindconbank” S.A.) [2]. BNM a continuat procesul de transparentizare a acționariatului bancar și a prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, în contextul reformelor din sectorul bancar pentru consolidarea și eficientizarea acestuia. În acest context, în anul 2019, BNM a dispus aplicarea măsurilor de intervenție timpurie în privința „Energbank” S.A.. Deasemenea, pe parcursul anilor 2018-2019, BNM a aplicat sancțiuni în temeiul Legii 202/2017 privind activitatea băncilor sub formă de avertisment sau amendă către BC „EuroCreditBank” S.A., B.C. „Comerțbank” S.A., „Banca de Finanțe și Comerț” S.A. și OTP Bank S.A. și a unor acționari ale acestor bănci.

În scopul determinării stabilității sistemului bancar din Republica Moldova și evaluării eficienței auditului intern asupra controlului financiar, se propune analiza indicatorilor cheie: evoluția lichidității și calității activelor. Astfel, indicatorii menționați sunt dependenți unul de altul, respectiv, micșorarea lichidităților sub norma minimă admisibilă poate solda cu situații de criză pentru bănci și în consecință duce la falimentul acestora. Totodată, diminuarea calității creditelor afectează volumul lichidităților unei bănci. Astfel, în cazul în care indicatorii menționați se deteriorează, conducerea și acționarii băncii ar putea delapida entitatea de active. Conform studiilor și experienței anilor precedenți, se consideră că lichiditatea curentă reprezintă un indicator al respectării obligațiilor băncii față de deponenți [16].

Conform Regulamentului BNM cu privire la lichiditatea băncii nr.28/1997, lichiditatea pe termen lung este raportul dintre activele cu scadența mai mare de 2 ani și pasivele băncii, și nu trebuie să fie mai mare decât 1. În Figura 2, se observă că pe total sistem bancar, coeficientul lichidității pe termen lung este constant, cu excepția anului 2014, când indicatorul a reflectat o valoare de 1,5, fapt care a presupus că sunt înregistrate dificultăți la onorarea obligațiilor unor bănci din sistemul bancar. Totodată, indiferent de faptul că calitatea activelor băncilor poate fi satisfăcătoare, băncile care întâmpină dificultăți cu lichiditatea curentă, au tendință de a falimenta (Figura 3). Un caz similar a avut loc în anul 2014, când a fost înregistrată valoarea minimă al lichidității curente (22,5%), foarte aproape de valoarea normativă stabilită de Banca Națională a Moldovei (cel puțin 20%) iar băncile B.C. „Banca de Economii” S.A., B.C. „Unibank” S.A. și B.C. „Banca Socială” S.A. au ajuns la faliment.

Totodată, nivelul de capitalizare în mediu pe sector bancar de asemenea a înregistrat valori minime pe parcursul anului 2014, de cca 13,9% (aproape de normativul reglementat de 12%). Totuși, începând cu anul 2015, nivelul acestui indicator a înregistrat valori de cel puțin

25,3% în anul 2019, nivelul cel mai ridicat fiind în anul 2017, de cca 31,3%. Conform calcului nou bazat pe metodologia Basel III, toate băncile respectă cerințele privind normativul adecvării capitalului ponderat la risc de 10% astfel, poate fi menționat că sistemul bancar întâmpină dificultăți în administrarea calitativă a activelor, fiind supra capitalizat. Trebuie remarcat faptul că aplicarea acordului de adecvare a capitalului, Basel III (proceduri de supraveghere a adecvării capitalului de către autoritățile de supraveghere bancară), dezvoltată de Comitetul de la Basel, prevede o creștere a rolului controlul intern în bănci și auditului intern, deoarece supraveghetorii au posibilitatea de a stabili valori individuale de adecvare a capitalului pentru bănci, care vor depinde, printre altele, de calitatea managementului riscurilor și a sistemelor de control intern ale băncilor. Astfel, abordarea bazată pe risc a măsurării capitalului prevăzută de Basel III creează oportunități ample de dezvoltare pentru auditorii interni și stabilește noi provocări [3].

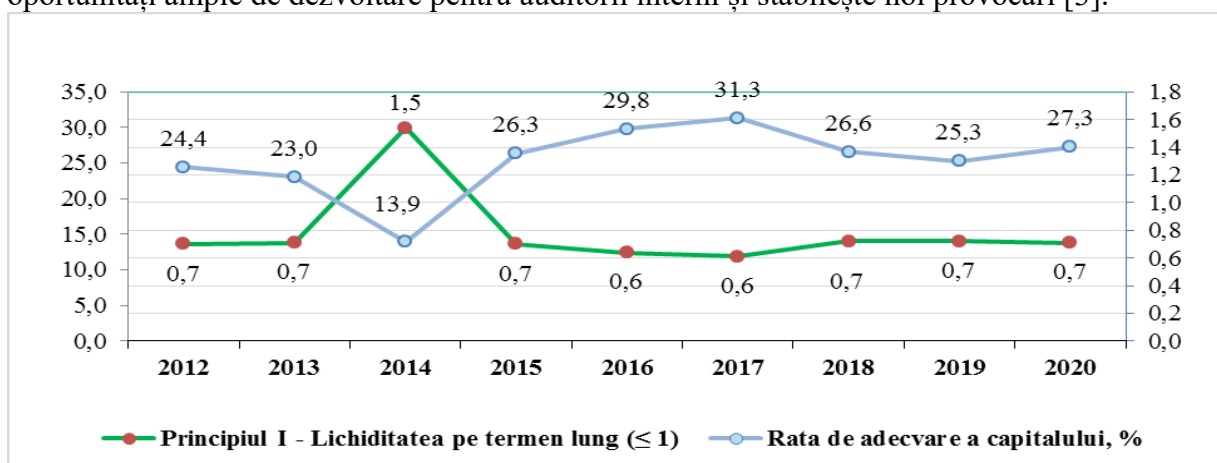

Figura 2. Evoluția lichidității pe termen lung și a ratei de adecvare a capitalului în sectorul bancar din Moldova

Sursa: elaborat de autori, în baza datelor BNM

Pe parcursul anilor 2012 – 2014 se observă o creștere mai accentuată a soldului datoriei la credite, care a ajuns la valoarea minimă de 33,5 mild. MDL pe parcursul anului 2017. În anul 2020, lichiditatea curentă înregistrează valori cu cca 30,5 p.p. mai ridicate față de valoarea minimă reglementată, totodată, soldul creditelor reflectă o creștere record, de cca 45,6 mild. MDL. De asemenea, se observă o tendință inversă dintre evoluția lichidității curente și a volumului creditelor, întrucât rata scăzută a creditării afectează majorarea lichidității curente.

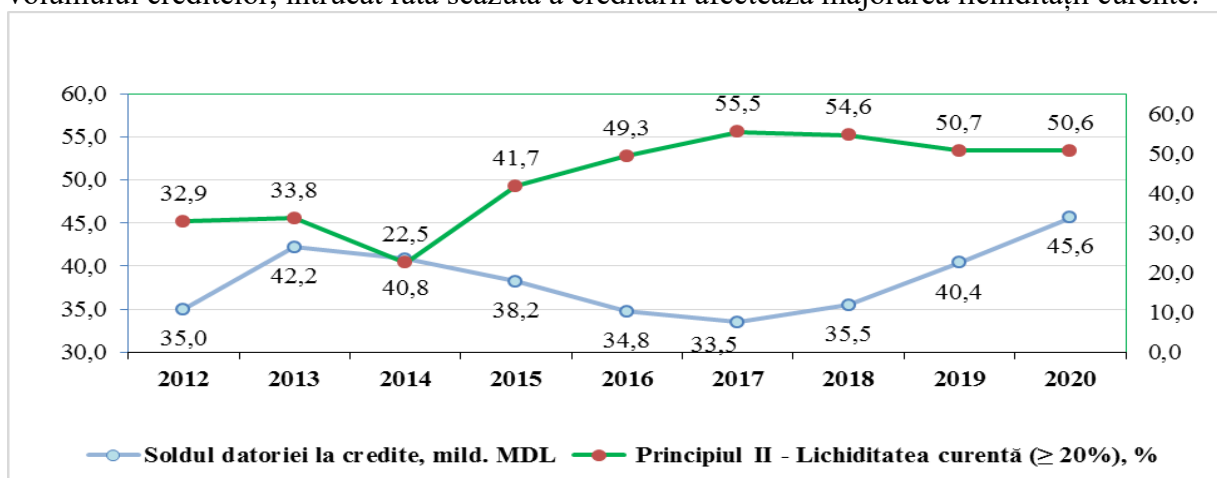

Figura 3. Evoluția lichidității curente și soldului datoriei la credite în sectorul bancar din Moldova

Sursa: elaborat de autori, în baza datelor BNM

Odată cu aprobarea de către Banca Națională a Moldovei a Strategiei de implementare a standardelor Basel III prin prisma cadrului legislativ european în aprilie 2016, în scopul

armonizării legislației autohtone, a fost introdus Principiul III de lichiditate (lichiditatea pe benzi de scadență). Principiul III este calculat ca raport dintre lichiditatea efectivă ajustată și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență.

La momentul efectuării auditului eficienței sistemului de control intern, apare o problemă cu dezvoltarea indicatorilor estimați. Este necesar de remarcat și eficiența scăzută a controlului intern funcțional în băncile comerciale, dovadă fiind atât retragerile de către BNM a licențelor de la băncile comerciale pentru încălcarea cerințelor legale cât și instituirea procedurilor de supraveghere specială. Astfel, în situația actuală, necesitatea dezvoltării teoriei și metodologiei auditului intern este foarte relevantă.

În contextul crizei de sănătate provocată de COVID-19, auditul intern trebuie să facă față unor noi provocări, precum: incapacitatea de a stabili întâlniri fizice sau de a urmări față în față procese; dificultăți aferente vitezei de furnizare a informațiilor din cauza accesului limitat la proprietarii de procese sau la procedurile de control. Totodată, este necesară o concentrare sporită asupra sistemului de control financiar, în special la: revizuirea riscurilor de denaturare a raportării situațiilor financiare și nivelul de semnificație; posibila creștere a volumului procedurilor, în esență din cauza riscului crescut de ineficacitate a sistemului de control intern și a incapacității de a utiliza strategia de dependență de controale; riscurile de fraudă și gestionarea anulării controalelor, precum și testarea proceselor de control care necesită utilizarea judecării expert. Suplimentar, este recomandată atât descrierea impactului economic al COVID-19, cât și impactul preconizat asupra modelului de afaceri, fiind efectuată o evaluare a acestuia.

De asemenea, datorită modificărilor proceselor este necesar de acordat mai multă atenție proceselor de urmărire, în special pe domeniile următoare: (1) evenimente care au avut loc după data raportării; (2) aplicabilitatea activității continue; (3) evaluarea activelor, inclusiv a celor supuse deprecierii; (4) Tehnologiile informaționale (Managementul schimbărilor, controlul accesului, securitatea informațiilor), întrucât există o dependență ridicată de sistemele de procesare computerizate [8].

4. Concluzii

Studiul privind cadrul de reglementare din Republica Moldova, dar și evoluția indicatorilor analizați pentru sistemul bancar au arătat că, urmare a aplicării recomandărilor Comitetului de la Basel pentru supravegherea bancară de a crea o funcție eficientă de audit intern, Banca Națională a Moldovei acordă o atenție sporită auditului intern în actele sale normative.

Evaluând evoluția sistemului bancar din Republica Moldova, poate fi identificată una din principalele probleme ale auditului intern atât în cadrul sistemului de control intern cât și în cadrul sistemului financiar: metodele de analiză efectuate de auditul intern al băncii au fost axate pe interesele acționarilor. Un sistem de control financiar bine construit și organizat necesită o evaluare independentă a eficacității sale, atât în ceea ce privește atingerea obiectivelor stabilite, cât și în ceea ce privește eficiența acestuia. Controalele interne adecvate în bănci trebuie să fie completate de o funcție eficientă de audit intern care evaluează obiectiv sistemele de control existente. În același timp, auditul intern ar trebui să fie independent de activitățile auditate și de procedurile zilnice de control intern. Totodată, unul dintre domeniile de interes pentru auditorul extern este evaluarea gradului de independență pe care îl are auditorul intern. Rolul funcției de audit intern devine din ce în ce mai important, întrucât situațiile de stres de pe piață, înăsprirea cerințelor de reglementare, necesitatea băncilor de a-și actualiza în mod constant produsele, apariția unor riscuri noi și mai complexe - toate acestea conduc la o abordare proactivă, care este necesară în prezent pentru toate subdiviziunile activității bancare, dar este deosebit de importantă pentru auditul intern [12]. Urmarea a cercetării efectuate, este necesar de menționat că problemele auditului intern în cadrul sistemului de control financiar sunt inclusiv legate de independența acestuia. Astfel, în scopul exercitării în mod eficient, obiectiv și independent

sistemul de control financiar, de către auditul intern este necesară: (1) o cooperare activă și suport din partea conducerii; (2) un ghid de audit intern care conține toate instrumentele solicitate de standardele internaționale; (3) echipe de audit intern competente și independente, fără presiune externă sau rezistență la schimbare; (4) program ambițios de audit și control al riscurilor; (5) rapoarte de audit intern transparente, care să permită altor părți (ex. BNM, auditul extern) să consolideze imaginea auditului intern în cadrul companiei; (6) evaluare anuală a riscurilor; (7) certificare externă a rolului de audit intern.

Acordarea auditului intern al statutului de independență în cadrul sistemului de control financiar al băncilor este posibilă în sistemul modern de gestionare a mediului bancar. Acest fapt, care permite evitarea deteriorării stării financiare a băncilor este facilitat în special de acțiunile BNM în scopul creșterii nivelului de transparență a acționarilor, de eliminare a deficiențelor aferent cadrului de administrare precum și în domeniile: prevenirii și combaterii spălării banilor, serviciilor de plată și sistemelor de plăți, regimului rezervelor obligatorii, sistemului de management al securității informației, etc.

Referințe

1. Basel Committee on Banking Supervision (2021). *The internal audit function in banks*. <https://www.bis.org/publ/bcbs223.pdf>
2. Banca Națională a Moldovei. *Situația financiară a sectorului bancar*. <https://www.bnm.md/ro/tipuri-de-publicatii/situatia-financiara-sectorului-bancar>
3. Banca Națională a Moldovei. *Strategia de implementare a standardelor BASEL III prin prisma cadrului legislativ european*. <https://www.bnm.md/ro/content/strategia-de-implementare-standardelor-bsel-iii-prin-prisma-cadrului-legislativ-european>
4. Bazerbashi Mohamad (2009). Внутренний аудит и контроль в банках: проблемы и перспективы развития [Internal audit and control in banks: problems and development prospects]. *Московский экономический журнал*, 6, 192-206. <https://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/moskovskij-ekonomicheskij-zhurnal-6-2019-34/>
5. Boulescu M. (2007). *Control financiar-fiscal*. București: Editura Fundației România de Măine.
6. BOSTAN, I. (2010). Performanța controlului financiar. *Economie teoretică și aplicată Volumul XVII*, 7(548), 66-73. http://store.ectap.ro/articole/485_ro.pdf
7. Corporate Finance Institute. (2015) *What are Financial Controls?*. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/financial-controls/>
8. Deloitte Touche Tohmatsu Limited (2020). Система внутреннего контроля в зоне турбулентности: угрозы и возможности [Internal control system in the turbulence zone: threats and opportunities]. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ru/Documents/tax/not-home-alone/internal-control.pdf>
9. Dimitrova Ruslana (2014). Internal audit within the system of financial control. *Socio-economic Research Bulletin*, 4 (55), 37-44. <https://core.ac.uk/download/pdf/147038397.pdf>
10. Florea I, Macovei I.C., Florea R. (2007). *Controlul economic, financiar și gestionar*. București: Editura CECCAR. <https://dokumen.tips/documents/controlul-economic-financiar-si-gestionar-2007-abbyy6.html>
11. Institute of Internal Auditors. *About internal auditing*. <https://global.theiia.org/about/about-internal-auditing/Pages/About-Internal-Auditing.aspx>
12. Kievich A., Gudovskaya, L. (2017). Роль внутреннего аудита в системе корпоративного управления банка: международная и российская практика [The Role of Internal Audit in the Bank's Corporate Governance System: International and Russian Practice]. *Финансы, денежное обращение и кредит. Экономические науки*, 4(149), 73-76. https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/15624/1/Kievich_A.V._Gudovskaia_LV_Rol%27-vnutrennego-audita-v-sisteme-korporativnogo-upravleniia-banka-mezhdunarodnaia-i-rossiiskaia-praktika.pdf
13. Malihin D., Tihomirov, A. (2004). Особенности функционирования внутреннего контроля и аудита в банках [Features of the functioning of internal control and audit in banks]. https://www.iiaru.ru/inner_auditor/publications/articles/vnutrenniy-audit-v-finansovykh-organizatsiyakh/d-malykhin-a-tikhomirov-osobnosti-funktsionirova/
14. Mihăescu Sorin (2015). *Controlul financiar-bancar*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

15. OECD (2017). *Strengthening the lines of defence against corruption: Risk management, internal control and audit*. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264273207-8-en.pdf?expires=1629114234&id=id&accname=guest&checksum=36008E3D58452C0E2A12CD18A44D06FA>
16. Regulamentul cu privire la lichiditatea băncii, aprobat de Consiliul de administrație al BNM, nr.28/1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1997, nr. 64-65 art. 105.
17. World Bank (2014). *Corporate Governance Review of the Moldovan Banking Sector Technical Note*. <https://www.imf.md/press/4%20Moldova%20-%20WB%20-%20FSA%20-%20technical%20note%20-%20corporate%20governance%20review.pdf>
18. Zmuncilă, Diana (2020). Rolul auditului intern în exercitarea misiunii de audit a situațiilor financiare. *Provocările contabilității în viziunea tinerilor cercetători: culeg. de articole șt.: conf. șt. intern.*. Ed. a 4-a. ASEM, Chișinău, 109-113. https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/600/Zmuncila_D_%20conf_12.03.20.pdf?sequence=1&isAllowed=y